

ודם חללים ישתה — דם היוצא מן החללים, כלומר לאחר מיתה — קרוי משקה. פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה, דזהו דם הנפש, ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר אף הורעים. על הראשון דברי הכל חייב — דם קילוח מעורב זו. חטאת אחת — על הראשון, שדם הקילוח מעורב זו. דם — הוה מצי למיכתה, מה תלמוד לומר "כל דם ונכרמה" וגו'. לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר — דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה, לזריקה על המזבח, ואין לו כרת אלא כדם קדשים, והוא שהנפש יוצאה זו שהיא לכפרה דכתיב: "נפש יכפר", דמשמע: אין כפרה אלא כדם הנפש. ודם התמצית — נקדשים. רבי יהודה היא — אלמא סבירא ליה דדם התמצית לא מכפר, מדאילנותין לרנזי "מכל".

משנה שאינו מביא את מעילתו — אינו זריך להניח את הממון. מביא מעילה — הממון והממון גיליון — היינו דכתיב: "ואם אשר מטא מן הקדש", שמצינו שזה מה שנהנה והממון נמנע ומסור לכהן הגזר, והמעות יפלו לנדה לכן המזבח. תוספות. בשני סלעים — הנקח בשני סלעים, דכתיב (ויקרא ה): "צערך כסף" וגו'. שממין שמביא בו — הילכך יכול להניח ולהמתות.

תוספות

דמ חללים פרט לדם קילוח כו' — פירש רש"י: דם חללים — שכבר נתחללה, כלומר שכבר מותה מקודם לכן, מכשיר. פרט לדם קילוח דעתה נתחללה. ורש"י לא פירש כן פרק "השוחט" (חולין לו, א), ופירש: פרט לדם קילוח — כלומר, דם שנעשה בו חלל מכשיר, פרט לדם קילוח שהוא לאחר שנעשית חלל. וקשה: שהרי בשמעתין משמע דדם קילוח הוא דם שהנשמה יוצאה בו. ומשמע לפי הסוגיא דשמעתא, דגבי אדם ובמהה אין דינן שוה, דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה — מכשיר, אבל לא אותו שיוצא בשעת יציאת נשמה. וגבי בהמה, דם שלאחר יציאת נשמה אינו מכשיר, כדאמרין פסחים (טו, ב): הנח לדם התמצית, דאפילו בחולין לא מכשיר, ולא דם מיתה ולא דם מנפתה, רק דם שחיטה דמציינו מ"תשפכנו כמים".

קבל דמו בשני כוסות — בכוס ראשון יש דם קילוח, ובכוס שני זה שאחר קילוח חייב שתי חטאות, אם אכל בשתי העלמות.

במעילה מעוטה, הרי שביבא לידו ספק מעילה במאה מנה, לא יפה לו שביבא אשם בשתי סלעים, ולא יביא ספק מעילה במאה מנה? מודה רבי עקיבא לרבי טרפון במעילה מעוטה.

מיתבי [מקשים] מברייתא אחרת: איזהו דם (ראשון) הנפש? כל זמן שמקלח, יצא דם ראשון ואחרון, שאינו חייב עליו כרת, מפני שהוא שותת. והרי זו תיובתיה [קושיה חמורה] על ריש לקיש! ומשיבים, אמר לך [יכול ריש לקיש לומר לך]: תנאי [מחלוקת תנאים] היא בענין זה, דתניא [ששנויה ברייתא]: איזהו דם הנפש? כל זמן שמקלח,

מיתבי: איזהו דם ראשון? כל זמן שמקלח, יצא ראשון ואחרון מפני שהוא שותת; תיובתיה דריש לקיש! — אמר לך: תנאי היא, דתניא: איזהו דם הנפש? כל זמן שמקלח, דברי רבי אלעזר. ר' שמעון אומר: מטיפה המשחרת ואילך, ואני סבור כדעת ר' שמעון. ועוד בענין דם, אבל לענין אחר, תנא דבי [שנה החכם תבית מדרשו] של ר' ישמעאל על הכתוב: "ודם חללים ישתה" (במדבר כג, כד), מכאן למדים שדווקא דם של מי שכבר יצאה נפשו (חלל) נחשב משקה, ומכשיר את הורעים (ושאר אוכלים) לקבלת טומאה, פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הורעים. ושבים לדון באיסור דם, בעא מיניה [שאל אותן] ר' ירמיה מר' זירא: אם הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות, ושתה ממנו מהו? על הכוס הראשון — דברי הכל חייב, שהרי יש בו דם מקלח, על האחרון, שיש בו דם רק לאחר שפסק הקילוח — מי מיתביב [האם הוא חייב] או לא? אמר ליה [12]: פלוגתא [מחלוקת היא] של ר' יוחנן וריש לקיש, דאיתמר [שנאמר] שנחלקו בענין זה: הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות — ריש לקיש אמר: חייב שתי חטאות, אם אכלם בשני העלמות, שגם על הדם שלאחר קילוח חייב כרת. ור' יוחנן אמר: אינו חייב אלא אחת, על הדם המקלח שכוס הראשון.

ג "רבי יהודה מחייב בדם התמצית". אמר רבי אלעזר: "מודה רבי יהודה לענין כפרה, שנאמר: 'כי הדם הוא בנפש יכפר', דם שהנפש יוצאה בו — מכפר, ושאינו הנפש יוצאה בו — אינו מכפר. אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנו נמי תנינא, דתניא: 'דם', מה תלמוד לומר 'כל דם'? לפי שנאמר: 'כי הדם הוא בנפש יכפר', אין לי אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר, דם חולין ודם התמצית מנין? תלמוד לומר: 'כל דם'; 'סתם סיפרא מנין? רבי יהודה היא.

ד משנה "רבי עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי, ונחכמים פוטרים. ומודה רבי עקיבא, שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו, שביבא עמו אשם ודאי. אמר רבי טרפון: מה לזה מביא שתי אשמות? אלא מביא מעילה וחומשה, ויביא אשם בשני סלעים, ויאמר: אם ודאי מעילתי — זו מעילתי וזו אשמי, ואם ספק מעילתי — המעות נדבה ואשם תלוי, שממין שהוא מביא על הודע — מביא על לא הודע. אמר רבי עקיבא: נראין דבריו

במעילה מעוטה, הרי שביבא לידו ספק מעילה במאה מנה, לא יפה לו שביבא אשם בשתי סלעים, ולא יביא ספק מעילה במאה מנה? מודה רבי עקיבא לרבי טרפון במעילה מעוטה.

והרי סתם סיפרא מני [שיטת מו' היא]? מקובל בידינו ששיטת ר' יהודה היא, ואם כן אף ר' יהודה סבור שדם התמצית אינו מכפר. **ד משנה** ושבים לדיני אשם תלוי ששנינו בפרק הקודם. ר' עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי, אם לא ברור לו אם מעל וחייב אשם מעילות (ראה ויקרא ה, טו) וחכמים פוטרים, שאין מביאים אשם תלוי אלא על ספק חיוב חטאת, ולא על ספק אשם. ומודה ר' עקיבא, שאינו מביא את מעילתו כלומר, את דמי המעילה, עד שיתודע לו שמעל, שאז יביא עמו אשם ודאי. אמר ר' טרפון: מה לזה מביא שתי אשמות, אשם תלוי בתחילה, ואשם ודאי לבסוף? אלא מביא מתחילה דמי מעילה וחומשה (כפי שחייבה התורה, ראה ויקרא שם), ויביא אשם בשווי שני סלעים, ויאמר: אם ודאי מעילתי — זו כסף מעילתי (וחומשו) וזו האיל אשמי, ואם ספק מעילתי — המעות שאני נוהג הם נדבה לקרבנות ציבור, ואשם יהיה תלוי. ויכול להביא אשם אחד ולהתנות עליו, שהרי ממין שהוא מביא אשם על הודע אם ידע בוודאות שחטא במעילה — מביא גם על לא הודע, כלומר, אשם תלוי, ששניהם באים איל בשווי שני סלעים. אמר ר' עקיבא: נראין דבריו של ר' טרפון, שביבא עכשיו מעילה וחומשה, ואשם על תנאי — במעילה מעוטה. אבל הרי במקרה שביבא לידו ספק מעילה במאה מנה (מנה = מאה דינרים), לא יפה (מוטב) לו שביבא עכשיו אשם תלוי בשתי סלעים, ורק אם יודע לו שאכן מעל — יביא מעילתו ואשם ודאי, ולא יביא כפר עכשיו ספק מעילה במאה מנה? ומעירים: מדברים אלו משמע כי מודה ר' עקיבא לר' טרפון במעילה מעוטה, שביבא מתחילה מעילה וחומשה ואשם, ויעשה תנאי.

מסורת הש"ס
 ז. חולין לו, א. ספרי ומדרש תנאים לדברים טו, כג. ילק"ש תורה תשטט.
 ח. זבחים לה, א (בשנינו). ועיין תוספתא זבחים פ"ח יז.
 ט. כריתות ד, ב. ירושלמי פסחים פ"ה ה"ח. תוי"כ ויקרא יז, י.
 י. שבת קלא, א. עירובין צו, ב. יומא מא, א. קדושין נג, א. סנהדרין פו, א. שבועות יג, א. בכורות סא, א. ילק"ש תורה תרמו.
 יא. כריתות טז, א. תוי"כ ויקרא ה, יז (כל המשנה). וראה תוספתא כריתות פ"ב כ. ילק"ש תורה תעח.

גרסות

איזהו דם ראשון בכתה"י ובש"מ: איזהו דם הנפש.
דברי רבי אלעזר רבי שמעון אומר יש בכתה"י ובש"מ: דברי רבי, רבי אלעזר בר' שמעון אומר.
לענין כפרה יש בכתה"י: לענין כפרה שהוא מכפר.
ספק מעילה במשניות: ספק מעילות.
ומודה רבי עקיבא יש בכתה"י: מודה ר' עקיבא.
שאינו מביא את מעילתו במשניות: שאין מביא מעילתו. עד שיתודע לו שביבא עמו במשניות: עד שיתודע לו ויביא עמו.
אלא מביא מעילה במשניות: אלא יביא מעילה.
וזו אשמי במשניות: וזה אשמי. ואשם תלוי במשניות: והאשם תלוי.
אמר רבי עקיבא במשניות: אמר לו רבי עקיבא.
הרי שביבא לידו ספק מעילה במשניות: הרי שבה על ידו ספק מעילה.
ולא יביא במשניות: ולא יביא. מודה רבי עקיבא במשניות: הא מודה רבי עקיבא.
מעוטה במשניות: מעוטה.

עיונים
ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הורעים ונמצא שדינו של הדם לענין הכשר ורעים שונה מדינו לענין איסור אכילה (יש בו חיוב כרת), שלענין איסור מדובר דווקא בדם הנפש, ואילו לענין הכשר דינו הפוך. שצריך שלא יהיה זה דם הנפש. אבל בעלי התוס' טענו כי מה שנאמר כאן שדם חללים מכשיר ולא דם הנפש — נאמר דווקא בדם האדם (שדמו ממילא אינו אסור מן התורה), אבל בהמה — דווקא דם שהנפש יוצאה בו מכשיר, ולא דם שלאחר יציאת הנפש. ולפי פירוש רש"י במסכת חולין (ראה לעיל), שדם הנפש הוא מטיפה המשחרת בספקו ואילך, נמצאו דברי תנא דבי ר' ישמעאל כאן כשיטת ריש לקיש, שבוה ובוה מדובר בדם הנפש. **הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות** לפי רש"י ותוס' יש כאן חזרה על מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש לעיל, מה דינו של דם שאינו מקלח שנמצא בכוס השניה. אבל רבינו גרשום מסביר שאת הכוס הראשונה החזיק במרחק-מה מגוף הבהמה, ולכן יש בה רק דם קילוח, ואת הכוס השנייה החזיק מתחת למקום ההקזה, ולכן מעורב בה גם מטיפה המשחרת ואילך (שאינו חייבים עליו), והמחלוקת לגבי הכוס השנייה היא האם כיוון שרובו של הדם שבתוכה הוא דם קילוח חייבים עליו או לא (וצריך לומר כי יש בכל הדם שבכוס שיעור כוית בדיק. בית הבד). לרמב"ם שיטה מיוחדת בענין זה, ראה ב"אורח החלכה" ובערך לנר.

ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו כלומר, אף שצריך להביא אשם תלוי לכפרה, אינו חייב להביא את מעילתו אלא אם דאי לו שמעל. ושאלו האחרונים: ומדוע לא יתחייב מספק להקדש, כמו בספק צדקה? ותירצו שהקדש שונה מצדקה, והראיה לכן, שהרי המזיק הקדש פטור (ביק ב, א). והואיל והדין שהנהנה מן ההקדש שצריך לשלם חידוש הוא — אין לך בו אלא חידושו (רש"י), ויש שכתב כי בכלל, חובת תשלומים להקדש חובת ממון היא, ויש לדון עליה כעל כל דיון ממוני, והרי המתניא מחבירו עליו הראיה (שערי יושר שער ג, כג). **אמר ר' טרפון מה לזה מביא שתי אשמות כו'** כתבו בעלי התוס' (שבת עא, ב) כי לשיטת

אורח החלכה
פרט לדם קילוח הודם המוני בין המשקים המכשירים הוא הדם השותת בשעת שחיטה מן הבהמה והחיה והעופות הטהורים, אבל דם הקילוח אינו מכשיר, מפני שעדיין חיים הם. כתנא דבי ר' ישמעאל. (רמב"ם ספר טהרה הלכות טומאת אוכלין פ"א ה"א). **וקיבל דמה בשני כוסות** הקיז דם לבהמתו וקיבלו בשני כוסות ושתאן בהעלם אחת — אינו מביא אלא חטאת אחת. כרבי יוחנן. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות שגגות פ"ו ה"ג). **דם שהנפש יוצאה בו** דם הכשר לזריקה הוא דם הנפש היוצא לאחר שחיטה, אבל לא דם התמצית ולא דם העור. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"א ה"כ). **ספק מעילה** כל חטא שחייבין עליו אשם ודאי, אם נסתפק לו אם עשאו או לא — פטור מכלום. לפיכך, מי שנסתפק לו אם מעל או לא מעל — פטור מן התשלומים ומן הקרבן. כהכמים. (רמב"ם שם הלכות מעילה פ"א ה"ה. ספר קרבנות שם פ"ט ה"א).

א גמרא בענין ששנינו במשנתנו, האם מביאים על ספק מעילה אשם תלוי, תנו רבנן [שנו חכמים] במדרש ההלכה: מה שנאמר בתחילת דין אשם תלוי, מיד לאחר פרשת המעילה: "ואם נפש" (ויקרא ה, יז) כו"ו החיבור, בא לחייב על ספק מעילות אשם תלוי, אלו דברי ר' עקיבא, וחכמים פוטרם. ומציעים: לימא בהא קא מיפליג (האם נאמר שבכך הם חלוקים), בדרכי מדרש ההלכה, שר' עקיבא סבר [סבור]: כאשר התורה מצרפת שני ענינים כו"ו החיבור, למדין דין עליון מדין תחתון שכתוב אחריו, ולכן גם בספק מעילה מביא אשם תלוי, ורבנן סברי [וחכמים סבורים]: אין למדין עליון מתחתון? אמר רב פפא: דכולי עלמא [לדעת הכולל] למדין עליון מתחתון, שאם כן, אם אין אתה אומר כך, צפון כבן בקר מה שצריך לשחוט עולה מן הבקר בצד צפון של המזבח, לא משכחת להו [אין אתה מוצא להם]. לשיטת חכמים, שהרי לא למדנוהו אלא ממה שנאמר אחריו: "ואם מן הצאן... ושחט אותו על יד המזבח צפונה" (שם א, י-יא). אלא הכא היינו טעמא דרבנן דפטרין [כאן זהו טעמם של חכמים שפוטרים] ספק מעילות מאשם תלוי — מפני דגמירי [שהם לומדים] בגזירה שווה "מצות" "מצות" מחטאת: מה להלן, בחטאת שנאמר בה: "בעשותה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשה" (שם ד, כז) הרי זה בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, והיביים על ספיקו אשם תלוי, אף כל שחייבין על זדונו כרת ועל (ספקו) [שגגתו חטאת — ועל (שגגתו) [ספקו] חייבים אשם תלוי; לאפוקי [להוציא] מעילה שאין חייבין על זדונו כרת, דתניא [ששווה ברייתא]: הזיד במעילה כלומר, מעל בקודש במזיד — רבי אומר: עונשו במיתה בידי שמים, וחכמים אומרם: באזרה, ככל מצות לא תעשה. הרי שהכל מודים שאין בכך כרת, ולכן אין מביאים על ספקו אשם תלוי. ור' עקיבא סבר [סבור]: כי ילפינן [כאשר] אנו למדים] בגזירה שווה "מצות" "מצות" מחטאת חלב לאשם תלוי — להכי הוא דילפינן [לענין זה] אנו למדים]: מה להלן, בחטאת שנאמר בה "מצות", מדובר בחטאת קבועה שקרבה קבוע, שמביא ככשה או שעירה — אף כאן, באשם תלוי, מדובר במי שיש לו ספק בחטאת קבועה, לאפוקי [להוציא] עבירות כגון למצבו הכלכלי (ראה ויקרא ה, א-ד), שעל עבירות אלו לא מביאים עליון אשם תלוי. ורבנן סברי [וחכמים סבורים] לעומתו: מכילל הדברים אתה למד דרבנן סברי [וחכמים סבורים] שיש גזירה שווה למחצה? והלא לא שמענו מי שסבור כן! אלא כך צריך לומר, דכולי עלמא [לדעת הכולל] אין גזירה שווה למחצה. אלא היינו טעמא [זהו טעמם] של ר' עקיבא, דאמר קרא [שאמר הכתוב] בתחילת דינו של אשם תלוי: "ואם נפש" — וי"ו של "ואם" מוסיף את האמור בפרשה זו על ענין ראשון של מעילה, וכך ילמד עליון מתחתון, שמביא אשם תלוי גם בספק מעילה, והיקש זה מוציא פרט זה מן הגזירה שווה לחטאת. ורבנן סברי [וחכמים סבורים]: בהיקש זה, דווקא תחתון (אשם תלוי) הוא דגמר [שלומד] מעליון (אשם מעילות) לענין זה שיביא אשם בכסף שקלים כלומר, בשווי שני שקלים לפחות, שנאמר באשם מעילות: "והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים" (שם טו), אבל אין למדים עליון מתחתון. ולעומתם ר' עקיבא סבר [סבור]: כיון שהתורה הסמיכה את שני הדינים זה לזה — אין היקש למחצה, ויש ללמוד גם עליון מתחתון, ולהיביב גם בספק מעילה אשם תלוי. ותוהים: מכלל הדברים אתה למד דרבנן סברי [וחכמים סבורים] שיש היקש למחצה? והא קיימא לן [והרי מוחזק לנו] שאין היקש למחצה! אלא יש להסביר אחרת: דכולי עלמא [לדעת הכולל] ברך כלל אין היקש למחצה, והכא היינו טעמא דרבנן [וחכמים סבורים] — דגמירי [שמה שלומדים] גזירה שווה "מצות" "מצות" מחטאת אפקיה מהקישא [הוציא דין זה מן ההיקש]. שאין למדים בהיקש זה עליון מתחתון, לחייב ספק מעילה באשם תלוי, אלא רק תחתון מעליון — שיביא אשם תלוי בכסף שקלים. ור' עקיבא, אשם שהוא בכסף שקלים נפקא ליה [יוצא]. נלמד [ל] מ"זאת תורת האשם" (שם ז, א) — תורה אחת לכלל האשמות, להביא כל אשם בכסף שקלים, והואיל ואין גזירה שווה יכולה לעקור היקש לגמרי הריהו למד ממנו לחייב ספק מעילות באשם תלוי. ורבנן [וחכמים] מה הם אומרם? אף על גב דכתיב [אף על פי שנאמר]: "זאת תורת האשם", מכל מקום איצטרך למכתב [הוצרך להכתוב] "ואם נפש" באשם תלוי, לומר: וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון, שיביא אשם תלוי בכסף שקלים כמו אשם מעילות. וטעם הדבר, כי אי [אם] רק מ"זאת תורת האשם", הוה אמינא [הייתי אומר]: כי אמינא [כאשר אני אומר] תורה אחת לכלל אשמות —

מסורת הש"ס
 א. זבחים מחא (כל הענין בשינויים). תוי"כ ויקרא ה, יז. ילקיש תורה תען (כל הענין).
 ב. זבחים צחא. כריתות חב. ילקיש תורה תען.
 ג. פסחים לגא. סנהדרין פגא. פדא. תוספתא זבחים פייב יז. ילקיש תורה תען. שם תרלה.
 ד. זבחים מחא. הוריות חב.
 ה. זבחים מחא. מנחות דא. ילקיש תורה תען. שם תשו.
 ו. יבמות ט, א. קדושין יד, ב. ב"מ צה, א. זבחים מחא. ילקיש תורה שמו. שם תמח. שם תסו. שם תען. (ללא וילמד וכו) פסחים ה, א. ב"ק קז, ב. שבוטע י, א. חולין עח, א. ירושלמי שבוטע פא"א הי"א. תוי"כ ויקרא ד, כז.
 ז. נדרים ז, א. ילקיש תורה תען.
 ח. זבחים מחא. ילקיש תורה תען.

גְּרִסוֹת

צפון בנן בקר לא משכחת להו בכתי"מ ועוד ובש"מ: צפון בנן בקר לרבנן לא משכחת להו.

מצות מצות מחטאת ברוב כתי"מ ובש"מ: מצות מצות מחטאת חלב.

ועל שגגתו חטאת ועל ספיקו אשם תלוי... ועל ספקו חטאת ועל שגגתו אשם תלוי בחלק מכתה"י כבמקבילה: ועל שגגתו חטאת... ועל שגגתו חטאת ובש"מ כתי"מ: ועל שגגתו חטאת ועל ספיקו אשם תלוי... ועל שגגתו חטאת ועל ספיקו אשם תלוי.

מכלל דרבי עקיבא סבר יש גזירה שווה למחצה בחלק מכתה"י ובש"מ: אלא מכלל דרבי עקיבא סבר יש גזירה שווה למחצה והא קיימא לן אין גזירה שווה למחצה.

אלא היינו טעמא דרבי עקיבא בש"מ: והכא היינו טעמא דרבי עקיבא.

ר' עקיבא סבר — אפקיה מהקישא רש"י לא גרס קטע זה, וכן בחלק מכתה"י, וראה בש"מ.

דגמירי מצות מצות אפקיה מהקישא בחלק מכתה"י: משום דאתיא מצות מצות אפקיה מהקישא וכעין זה בש"מ.

ואי מזאת תורת יש בכתי"מ ובש"מ: דאי מזאת תורת.

כי אמינא תורה אחת ברוב כתי"מ: כי אמרין תורה אחת.

מִהֶקְיָשָׁא. ורבי עקיבא, אשם בכסף שקלים נפקא ליה מ"זאת תורת האשם" — תורה אחת לכלל האשמות, לאשם בכסף שקלים. ורבנן, אף על גב דכתיב "זאת תורת האשם", איצטרך למכתב "ואם נפש", וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון; ואי מ"זאת תורת האשם", הוה אמינא: פי אמינא תורה אחת לכלל אשמות —

עירובים
חטאת חלב היא חטאת קבועה, שמביא האוכל חלב בשגגה, וקרייה כן מפני שדין החטאת סמוך בתורה לאיסור אכילת חלב (רש"י). ועוד הסבירו ראשונים כי אכילת חלב בשגגה היא דבר מצוי, שהוא דומה לשומן, ומצוי בביתו של אדם (רא"ש נדרים ד, א ועוד).
 אין גזירה שווה למחצה משמענות הדברים כאן היא שכל הדינים המצויים במלמד חלים גם על הלמד. ועקרון זה הוא מהותי למידת גזירה שווה, עד שאם יש דבר שבהכרח לא ניתן ללמודו בגזירה שווה זו — אין דורשים אותה כלא (ראה תוס' חולין עח, א). אמנם העירוי ראשונים כי יש מקרים בהם אין אומרם כן, וכוון כשיש טעם וסברה שלא להחיל את הגזירה שווה לכל הדינים (ראה ספר כריתות שער א בית ב, יא). ונחלקו המפרשים האם לשון "אין גזירה שווה למחצה" כוללת בתוכה משמענות נוספת (בדומה למה שנאמר להלן לענין היקש), ששני הצדדים של הגזירה שווה מלמדים על זה זה (ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך גזירה שווה).
 אין היקש למחצה הכלל "אין היקש למחצה", משמעו כאן שכל היקש הוא הדדי, ששני הדינים שהיקשה התורה מלמדים זה על זה. אמנם רש"י כתב כי בכל מקום אין זו משמענות "אין היקש למחצה" (אלא כמו שנאמר לעיל לענין גזירה שווה, שמשמעו שכל הפרטים המצויים במלמד חלים גם על הלמד), ובהתאם לכך שינה גם את גרסת הסוגיה על פי הסוגיה במסכת זבחים (מחא, א). אלא שמחברים רבים חלקו על הנחה זו של רש"י (הליכות עולם, קרבן אהרן ועוד, ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך היקש).

אזרה ההלכה
 הזיד במעילה כל המועל בדרך עובר בלאו ולוקה, ומשלם מה שפגם מן הקדש. בחכמים (רמב"ם ספר קדשים הלכות מעילה פ"א ה"ג).

היינו טעמא דרבנן דגמירי מצות מצות אפקיה מהקישא כלומר, אף שבסתם אין היקש למחצה, מכל מקום כאשר יש גזירה שווה הסותרת כלל זה, הרי הכלל ש"אין גזירה שווה למחצה" עדיף על הכלל ש"אין היקש למחצה", ומקיימים את הגזירה שווה במילואה, ואת ההיקש למחצה. ולכן חכמים למדים מן ההיקש רק תחתון מעליון, להביא אשם תלוי בכסף שקלים, ולא עליון מתחתון. להביא אשם תלוי בספק מעילה.
 ור' עקיבא אשם בכסף שקלים נפקא ליה ר' עקיבא גם הוא מסכים באופן עקרוני שהכלל ש"אין גזירה שווה למחצה" גובר על הכלל ש"אין היקש למחצה". אלא שהוא מניח כי מה שמביאים אשם תלוי בכסף שקלים אינו נלמד מהיקש זה של "ואם נפש" (ילמד תחתון מעליון), אלא מיתורת האשם, ונמצא שההיקש מלמד רק על עליון מתחתון (לחייב ספק מעילה באשם תלוי). והרי אם נלך כאן לפי הכלל ש"אין גזירה שווה למחצה", ונאמר שאין מביאים אשם תלוי על ספק מעילה — נמצא ההיקש מתבטל לגמרי, ודבר זה לדעת הכלל אין אומרם (ערוך לנר, עפ"י שיטת תוס' זבחים מחא, ועוד).

